

A close-up photograph of a violin body, focusing on the f-hole and the bridge area. The wood is a rich, warm brown. A white, textured fabric patch is placed over the center of the violin, serving as a background for the text.

Är dyrast alltid

BÄST?

Är en Stradivarius lika bra som den är dyr?
Ett blindtest ger oväntat klara besked.

AV HANNA HÖGLUND | FOTO MARTINA HOLMBERG

DET LIGGER EN VÖRDNADSFULL stämning över Södra Latins aula, Stockholm, där violinisterna Bernt Lysell och Per Sandklef värmer upp inför fiolomröstningen. Det finns en Stradivarius i rummet och det känns nästan i luften. Vilken som är Stradivariusen av de sex, på läktaren uppradade fiolerna, är hemligt. Dessutom är den, vid sidan av de nytillverkade instrumenten, i fint och dyrt sällskap av två andra 1700-tals-violiner, en Guadagnini och en Gagliano.

Jag är nära att knuffa till en mattlackad bärnstensgul fiol, »värd en och en halv miljon«, viskar någon. Var det Stradivariusen? Ja, det får vi inte veta. (Det var Gaglianon).

För en »Stradda« får man betala betydligt mer än så.

Panelen bestående av 55 stråkmusiker- och lärare sitter nere i salongen och antecknar medan Lysell och Sandklef, i mörkret på läktaren, spelar utdrag ur Bruchs *violinkonsert*, ur solosonat och partita av J. S. Bach och Sibelius *violinkonsert*. Samma stycke en gång på vart och ett av instrumenten.

Jag har också fått en omröstningslapp och noterar numren på violinerna och skriver i marginalen för att minnas bättre: »två-an klang som ett fruktigt björnbärsvin... trean...«

Bedömningen ska ske utifrån fiolens tonstyrka/volymp/kraft, diskantsidans och bassidans kvalitet.

När testet är över och vi inväntar resultatet, visar det sig att både jag och Lena Tyregård, cellopedagog på Nacka musikskola, misslyckats med att pricka in vilket av instrumenten som var Stradivariusen (som var nummer tre). Jag pratar en stund med henne och Peter Westerlund, fiolbyggare.

Vad är det som är speciellt med gamla fioler som en Guadagnini eller en Gagliano?

LENA TYREGÅRD: – Inget! Priset.

Vad är speciellt med en Stradivarius klang?

PETER WESTERLUND: – Det speciella med de här gamla instrumenten är att de är antikviteter. Skicket de är i, och äktheten, är A och O. Om Stradivarius-violiner brukar man traditionellt säga att de har en själfull ton, briljant på e-strängen, medan till exempel DelGesu-fiolens styrka ligger i det mörkare registret, på g-strängen. Men jag tycker inte att man kan säga att »det där är en Guadagnini-klang« eller »det där är en Gagliano«.

Sitter det speciella med en Stradivarius i lacken?

– Det är ju en av myterna, säger Peter. Lacken på en Stradivarius är fantastiskt fin, som pärlemor. Men alla myter kring det där är gjorda för att sälja fiolen.

Nu är förvisso Peter Westerlund partisk i frågan eftersom han har en av sina fioler med i omröstningen. Men publiken är inte partisk och det är de som röstar. Och när resultatet kommer är det tydligt, och överraskande:

Stradivariusen – sist. En nytillverkad fiol av T. Zethelius på tredje plats, Gaglianon på andra, och i topp – violinen från Peter Westerlunds ateljé, som kan köpas för jämförelsevis billiga 100 000 kr.

Säljs det mycket nya fioler?

PETER WESTERLUND: – Det säljs mer och mer. Man kan säga att det är en skillnad före och efter 1980. Före det ansågs nya fioler »ok«, men inte mer, men nu är nya fioler i ropet. Skillnaden beror bland annat på att efter 1980 har fiolbyggare internationellt börjat dela med sig av sina hemligheter. En solist som Tetzlaff angav nyligen i ett programblad att fiolen som spelades på konserten var två månader gammal. Men fortfarande är det vanligt att patinera instrument så att de ser gamla ut, för att det ger ett »mervärde«.

Hur »bevisar« du att en ny fiol duger?

PETER WESTERLUND: – Det kan man inte. Kunden får

»Lacken på en Stradivarius är fantastiskt fin, som pärlemor. Men alla myter kring det där är gjorda för att sälja fiolen.«



PETER WESTERLUND

LENA TYREGÅRD

**RESULTATET**

av fiolomröstningen, utförd av 55 stråkmusiker och pedagoger den 18 mars på Södra Latin i Stockholm:

1. **P. WESTERLUND**
c:a 100 000 kr.
2. **J. GAGLIANO 1766**
c:a 1,5–2 milj. kr.
3. **T. ZETHELIUS** c:a 100 000 kr.
4. **J. LARSSON** c:a 100 000 kr.
5. **G.B. GUADAGNINI 1772**
5 milj. kr.
6. **A. STRADIVARIUS 1709**
15 milj. kr. (Försäkringsvärde
c:a 20 milj. kr.)

pröva fiolen i två veckor.

Hur mycket pengar bör en violinist lägga ut för att få ett tillräckligt bra instrument?

– Visst kan man ha tur med billigare, men chansen att det blir bra är större med ett ateljébyggt instrument för 50–150 000 kr, säger Peter Westerlund.
Hur ska man tänka när man köper ett nytt instrument?

LENA TYREGÅRD: – Som elev ska kan man kanske satsa på något fabrikstillverkat och där gå efter tonen, men som professionell bör du satsa så mycket du har råd med.

PETER WESTERLUND: – Som elev, låt läraren tycka till, jämför instrumentet med din drömfviol

och lyssna hur det låter i sal till exempel. Som professionell musiker får du tänka på olika saker beroende på vilket sammanhang fiolen ska användas i. Ska den penetrera en hel orkester så behöver den vara ljus och vass i klangen.

TILL »STRADDANS« FÖRSVAR kan man möjligen säga att det finns fler Stradivarius än den här och att de kanske skulle klarat testet bättre.

Men motiverar det en prisnivå på tvåsiffriga miljonbelopp?

– Få saker är så legendomspunna som gamla fioler, säger Tommy Jakobsson, ordförande i Sveriges violin- och stråkmakares förbund, och fångar sedan in ännu ett möjligt, och kanske mer existentiellt, skäl till varför gamla instrument utövar en sådan attraktion på publik och framför allt musiker:

– Känslan med en gammal fiol är också att som dess spelare få använda fiolen i några decennier och sedan ge den vidare. Att få vara en länk i det led av musiker som använt den under flera hundra år.

Gil Shaham, Hilary Hahn, Yuri Temirkanov, Bo Skovhus, Jean-Yves Thibaudet, Thomas Dausgaard, Paul McCreech, Andreas Scholl, Christian Tetzlaff, Inger Dam Jensen, Marek Janowski, Han-Na Chang, Marc Albrecht, Anna Larsson, Nikolaj Znaider, Leif Ove Andsnes, Herbert Blomstedt, Arcadi Volodos, Susanna Mälkki, John Storgårds, Lise de la Salle, Robert Dean Smith, Marin Alsop, Midori, Andrey Boreyko, Lawrence Renes, Simon Trpceski, Eva Johansson...

... och många fler!

Ny säsong

Beställ nytt säsongsmagasin på www.dr.dk/rso
DR Radiosymfoniorkestret, DR Radiokoret

SAESON
2006
2007

RADIOSYMFONIORKESTRET
RADIOKORET
RADIOPIEKORET

DR

DANISH NATIONAL SYMPHONY ORCHESTRA / DR
DANISH NATIONAL CHOIR / DR
DANISH NATIONAL GIRLS CHOIR / DR



EN AV DE HÄR VIOLERNÄ KOSTAR 15 MILJONER. SER DU VILKEN?



Italiensk violinmakartradition – Ett svenskt svar på utmaningen.

John Huber. Förlag: Edition Bochinsky.
Boken finns att beställa via hemsidan:
<http://www.westerlunds.se>

VIOLINFROSSA PÅ MATT PAPPER

KAN DAGENS VIOLINMAKARE komma i närheten av forna tiders berömda mästare? Frågan ställs i boken *Italiensk violinmakartradition – Ett svenskt svar på utmaningen*. Det svenska svaret heter Peter Westerlund, internationellt erkänd violinmakare med verkstad i Bergslagen.

Vid första anblicken framstår detta praktverk som en påkostad coffee table-bok för violinfetischister. Men en genombläddring avslöjar att det rör sig om en exklusiv produktkatalog för Peter Westerlunds dyrgripar.

Men inget ont i det. Här finns mycket att hämta för instrumentköparen eller den som hyser ett allmänt intresse för violinbyggande.

Författaren John Huber berättar om de fem mästarfamiljerna i Cremona som redan på 1700-talet lyckades definiera en standard. Ända sedan dess har hantverkare, med skiftande framgång, försökt efterlikna föregångarna. En Guarneri kan kosta lika mycket som en hel tandläkarutrustning. Men i motsats till denna kan violinen göra tjänst under en hel yrkeskarriär och därefter bidra till att dryga ut pensionen, skriver författaren. Det gamla beståndet är dock hårt belastat. Antalet violinister ökar och violinerna tvingas till ständig användning – och utnötning. Och det är här Peter Westerlund kommer in i bilden. Han har specialiserat sig på att kopiera och förädla de italienska föregångarna. Boken, som förövrigt är skriven både på engelska, svenska och tyska, berättar om hans resa från matematiklärare till proffsbyggare. Tyvärr är den väldigt cv-mässigt redovisad. Bokens stora förtjänst är istället det rika bildmaterialet. På matt, svart papper får vi närstudera välgjorda kopior av Stradivari, Guarneri och Joseph Gagliano. Mått, typ, föregångare och beställare avslöjas (Radiosymfonikernas konsertmästare, Bernt Lysell, äger flera stycken). För violinbyggaren måste detta vara rena guldgruvan.

– Cecilia Gustafsson